

"Vendégségben" az állambiztonságnál^[1]

Egy ügynök szervezési tervének dokumentuma

„A szervezési beszélgetéssel, a célunk, hogy lelkileg teljes egészében megtörjük. Nevezetnek látnia kell, e beszélgetés alapján, általa elkövetett politikai bűncselekményét, 1945 előtt és azután években a mai napjainkig. Látni fogja, hogy gyermekei és családja és saját maga jövője forog kockán, ha nem viselkedik rendesen, s nem bánja meg tettét. Úgy vezessük a beszélgetést, hogy ő ajánlja fel a szolgálatait számunkra, mi ezt nem vetjük fel előtte.”

Bevezetés

A rendszerváltást követően, az egykori állambiztonsági szervek irattárainak megnyitása, a Történeti Hivatal-, majd az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárána megalakulása lehetőséget teremtett az addig szinte ismeretlen irategyüttes kutatására. Ennek nyomán már eddig is igen sok lényegi információval gazdagodott a magyarországi történettudomány. A feltárt ismeretanyag nem jelentéktelen hányada származik olyan jelentésekből, amelyeket - az állambiztonsági szervekhez fűződő kapcsolatok tartalma, illetve együttműködésük alapja szerint különbözőképpen minősített - hálózati személyek készítettek. Ahhoz, hogy valaki az "állambiztonsági szervek titkos segítőitársai" közé kerüljön, azaz a hálózat tagjává váljon, végig kellett szenvednie a hosszadalmas szervezési folyamat valamennyi öt közvetlenül érintő fázisát. Így a kiválasztását követő (titkos) tanulmányozást, illetve - most már közvetlen kontaktusba kerülve egy operatív tiszttel - az ún. "személyes megismerést". Ezt követően került sor a tanulmányozás és a személyes megismerés során szerzett adatok elemzésére, értékelésére, amelynek alapján döntöttek a szervezés alapjáról, illetve módszeréről. Miután ezekről döntés született, meghatározták a szervezés idejét és helyét, majd elkészítették a szervezési javaslatot. Mindezek után következhetett a konkrét végrehajtás.

Az elkészített szervezési javaslatok - egy későbbi, a BM Tartalékostiszt-képző Iskola hallgatói részére összeállított jegyzet szerint - két nagyobb részre tagolódtak, egy ún. leíró részre és egy terv részre. A K. Sz. szervezésére vonatkozó javaslatot, a Belügyminisztérium belső reakció elhárításért felelős II/5. f. alosztálya készítette 1960. október 3-án. Leíró része, amely a dokumentum első tíz oldalát foglalja el, a korabeli előírásoknak megfelelően ismerteti az ellenséges személyekre, csoportokra vonatkozó adatokat. Így beszámol a felosztott cisztercita rend szerzetesei által az értelmiségi ifjúság körében végzett illegális tevékenységről, melynek célja az idealista szellemben való nevelés, az egyházhoz való hűség elmélyítése volt. Ezen kívül tartalmazza azoknak a személyeknek a neveit - s részben az illegális tevékenységben vállalt szerepüket -, akiket K. Sz. papí- vagy világi kapcsolatainak minősítették.

A BM II/5. f. alosztálya által megbízhatónak minősített adatok szerint K. Sz. a "ciszteri illegációban" mint világi főcsoportvezető tevékenykedett, s B. Ö. cisztercita szerzetes internálása idején, 1959 decemberéig ő irányította az - összesen mintegy 300-400 főt számláló - ifjúsági csoportokat. A javaslat megfogalmazói - szintén a leíró részzel szemben támasztott követelményeknek megfelelően - K. Sz. szervezésének célszerűségét és szükségszerűségét igazoltnak látták, mivel véleményük szerint ügynökként "fel tudja dolgozni" többek közt a ciszteri felső vezetést, a világi papok ellenséges tevékenységét, a főcsoportokon belül a nem egyházi vezetőket, az "illegációban" résztvevő szülőket és azok gyermekeit, a külföldi kapcsolatokat és a más rendekkel való titkos együttműködést.

Az állambiztonsági szervek számára igen fontos volt, hogy a "szervezési jelölt" megbízható és az ügynöki feladatok ellátására alkalmas személy legyen. Ezért kellett tartalmaznia a szervezési javaslat leíró részének a jelölt személyére vonatkozó jellemző adatokat, illetve ezért volt szükséges ismertetni személyi tulajdonságait. Részben erre szolgál a dokumentumban található K. Sz.-ről készült környezettanulmány, s teljesen erre, a magatartásáról és jelleméről készült összefoglaló.

A leíró rész igen fontos eleme volt a szervezés alapjának rögzítése. A hálózat tagjaként később titkos megbízotti, vagy titkos munkatársi "rangot" viselő személyeket elvi, hazafias meggyőződésük alapján-, az ügynököket viszont terhelő, vagy kompromittáló adatok felhasználásával, illetve anyagi érdekeltség alapján szervezték be. Terhelő adatok alapján tervezték beszervezni K. Sz.-t is. Letartóztatott személyek vallomásaiból-, valamint ügynöki jelentésekből vett részletek, illetve a "III/e módszer" (szobahallgatás) alkalmazásával megszerzett információk bizonyították az állambiztonsági szervek számára K. Sz. ellenséges illegális tevékenységét. Ezen kívül a már említett környezettanulmányban, mint többszörös terheltséget igazoló tényezők, hangsúlyozottan szerepelnek a Hunyadi SS-es múltjára vonatkozó adatok, egy 1949-ben, a munkahelyén történt felderítetlen szabotázs elkövetésének utólagos gyanúja, illetve egy olyan feltételezett levelezésnek a ténye, amelyet K. Sz. folytatott volna az FSS (Field Security Service - az angol katonai hírszerzés tábori részlege) egyik ügynökével.

Figyelemre méltó, hogy a már említett későbbi forrás szerint, a leíró részben még helyet kellett kapnia a szervezés módszerére és a szervezés végrehajtására vonatkozó állambiztonsági elképzeléseknek is. Ezen kívül, ha az adott ügyben már korábban bevezetett hálózati személy "dolgozott", párhuzamos foglalkoztatásuk - átfedést és lelepleződést kiküszöbölő - tervét is szükséges volt ide rögzíteni, valamint azt, hogy a hálózati személyek majd hogyan ellenőrizzék egymást. Mindezek az elemek hiányoznak a leíró részből, viszont (a foglalkoztatási terv kivételével) mindegyikkel kapcsolatban találhatunk információkat az 1960-ban keletkezett javaslat terv részében.

A terv résznek szabályosan a szervezés helyét és időpontját-, a "meghívás módját"-, a szervezési beszélgetés lényegi érveit-, a szervező és a szervezésen résztvevő személyek megjelölését-, a szükséges anyagi, technikai eszközök felsorolását-, a hálózati személy első feladatát-, az ellenőrzésére tervezett intézkedéseket-, valamint a legközelebbi találkozói lehetőségét és időpontját kellett tartalmaznia.

K. Sz. szervezési javaslatának terv része két nagyobb egységre tagolódik. Az első, az ún. "meghívás módja", amelyből megismerhetjük azt a kombinációt, melyet szervezésének végrehajtására dolgoztak ki az állambiztonság rendőrtisztjei. Erről előzetesen azt állapították meg, hogy ehhez három nappal van szükségük. Ennek megfelelően, K. Sz. munkahelyének személyzeti osztályvezetője ("T" állományú tiszt volt!), gondoskodik arról, hogy az ügynökjelölt több napig tartó vidéki munkát kapjon, s így hosszabb távolléte családja és ismerősei előtt is legalizálódjon. Őrizetbe vételére, vidékre indulása után, vonatra szállását követően kerül sor, majd a budapesti vizsgálati alosztályon megkezdődik szervezésének gyakorlati megvalósítása. Ennek sikere esetén az ügynököt elviszik az eredeti vidéki helyszínre, ahol elvégzi az üzemeltől kapott feladatot. Budapestre való visszatérése után, a már említett személyzeti osztályvezető beszámoltatja, de nem tér ki arra, hogy mennyi időt vett igénybe a vidéki munkavégzés. Szintén itt találhatjuk meg a szervezést végrehajtó-, valamint az azon résztvevő operatív tiszt nevét, az állambiztonságnak, a szervezés során a jelölttel szemben követni kívánt taktikáját, illetve a kihallgatásánál alkalmazandó "főbb elvi irányelveket."

A terv rész második-, egyben a dokumentum utolsó része tartalmazza annak a szervezési beszélgetésnek a tervezetét (benne annak lényegi érveivel, a szervezés szerinti titkos együttműködés gyakorlati kérdéseinek tisztázásával), melynek lezárása után K. Sz. - az állambiztonsági szervek reményei szerint - beszervezett ügynökként hagyta volna el a vizsgálati alosztály épületét.

Utóirat: K. Sz. szervezése minden bizonnyal csak terv maradt, hiszen sem általa aláírt szervezési nyilatkozat; sem a "káderyanyagait" összegyűjtő B-, azaz szervezési dosszié; sem róla kiállított ügynöknyilvántartó (6-os) karton; sem pedig a jelentéseit tartalmazó M-, azaz munka dosszié nem került elő az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárána raktáraiból.

K. Sz.-t 1961. február 6-án letartóztatták, s ellene, valamint 16 társa ellen, a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés büntette miatt rendelték el nyomozást. Ennek lezárása után (1961. július 12.), a Budapesti Fővárosi Bíróság 1961. augusztus 1-jén kelt ítéletével 3 év 8 hónap börtönbüntetésre ítélte.

Forrás

Beszervezési beszélgetés

A szervezési beszélgetéssel, a célunk, hogy lelkileg teljes egészében megtörjük. Nevezettnek látnia kell, e beszélgetés alapján, általa elkövetett politikai bűncselekményét, 1945 előtt és az utáni években a mai napjainkig. Látni fogja, hogy gyermekei és családja és saját maga jövője forog kockán, ha nem viselkedik rendesen, s nem bánja meg tettét. Úgy vezessük a beszélgetést, hogy ő ajánlja fel a szolgálatait számunkra, mi ezt nem vetjük fel előtte.

Hát K. befejeztük az Ön kihallgatását, ami nem pozitív az Ön részére. Ön népi demokratikus rendszerünk aktív ellensége, habár igyekezett felénk közeledni, de az irántunk való gyűlölete miatt ez nem sikerült. Most Ön talán magában azt gondolja, hogy miért mondjuk azt, hogy aktív ellenségünk? Ezt is megindokoljuk Önnek. 1945 előtt SS tiszt volt, harcolt aktívan, a mi felszabadítóink ellen, s Ön erre büszke is belülről talán. 1945 után nem tette le a fegyvert ellenünk, bekapcsolódott egy illegális munkába, és ott vezetői szinten dolgozott. Felesége is ellenséges beállítottságú, gyermekeiket is ilyen szellemben nevelik. Ne várjon, kérem egy esetleges rendszerátalakítást, mert ez nem fog bekövetkezni. A nemzetközi helyzet egyre inkább a szocialista tábor erejét bizonyítja, ezt támasztja alá a gyarmati felszabadítóharcok, Szovjetunió és a népi demokratikus országok által elért eredmények. Ha Ön gondolkodó ember lett volna, és mindezt józanul értékelte volna, a fegyvert ellenünk már rég le tette volna. Azt meg kell értenie, hogy nincs kiút az Önök számára, Önöknek ebben a rendszerben kell élni, és gyermekeiket itt kell ebben a rendszerben felnevelni. Ön azt hiszi, amikor bekapcsolódott az illegális munkába, hogy ezt a gyermekei érdekében tette? Vagy esetleg a katolikus egyház érdekében? Nem kérem, Ön családja és az egyház ellen tette. Tevékenységével csak saját magának, családjának és az egyháznak ártott. Ez az ártalom többirányú: Gyermekeit kétarcúság fogja jellemezni, és ez végigkíséri őket egész életükön, nem tudnak majd érvényesülni, még abban az esetben sem, ha esetleg jól szakképzett emberek, vagy esetleg megbánást mutatnak. Az Ön szempontjából sem mindegy, mert az üzemben, ahol szeretik, tudni fogják az Ön kétarcúságát, és mi gondoskodunk arról, hogy mindenhol tudják azt. Maguk nem érdemlik meg, hogy gyerekeiket neveljék, és gondoskodni fogunk arról, hogy azokat állami nevelésben részesítsük. Ön pedig megy a börtönbe, gyerekei nem lesznek büszkék magára, az bizonyos. Ön a bűncselekményét nem konkrétan fegyverrel követte el ellenünk, hanem azzal, hogy nem tartja tiszteletben a Magyar Népköztársaság törvényeit. Ebben az országban van vallásszabadság, mindenki járhat templomba, maga is, gyermekei is. Azt nem engedjük, hogy arra nem feljogosított személyek apostoli munkát végezzenek illegálisan, megfertőzzék ifjúságunkat és főleg maga nem végezheti, mint SS tiszt. Ez kérem röviden a helyzet magával kapcsolatban. Elbúcsúzzhat családjától, gyermekeitől és feleségétől, akit egyébként Budapestről kiittatunk. Mielőtt azonban ezen intézkedéseket megtennénk, meghallgatjuk Önt is, mondja el véleményét, hogy mi azt lássuk. Mondja el, mit akar tenni?

K. Sz. amennyiben belátja elkövetett bűncselekményét, megbánást mutat és lekompromittálta társait, továbbá céloz arra, hogy jóvá szeretné tenni bűncselekményeit, abban az esetben belemegyünk a "játékba". Megkérdezzük tőle konkrétan, hogy mit ért az alatt, hogy segítene nekünk. Amennyiben világosan kifejti, vagyis szolgálatát felajánlja, ebben az esetben közöljük vele, hogy nem bízunk benne, nekünk ilyen ember segítségére nem kell. Mellékesen megjegyezzük, hogy azért gondolkodunk a javaslatán és vissza vitetjük a cellájába. Félóra múlva ismételen visszavezetjük és folytatjuk a vele való beszélgetést. Amikor könnyörög, hogy mehetsz meg, akkor iratunk vele egy kérvényt a vezetőkhöz, hogy milyen formában akarja hibáját jóvátenni. Két három esetben visszaadjuk neki, hogy nem fogadták el, mert a kapcsolatot el fogja mondani, illegális társainak. Ekkor K. megint bizonyítani fog, hogy nem mondja el. Így megy ez egy órán keresztül, végül belemegyünk, hogy velünk kapcsolatba lépjen.

Nevezett személyt alapos kiképzésben részesítjük a konspirációról. Közöljük vele, hogy a velünk való kapcsolata szigorúan bizalmas, államtitkot képez és ennek elárulása 10-15 évig terjedő börtönbüntetést von maga után. A szempontból a titok elárulása komolyabb következményekkel is járhat, mert tartalékos tiszt, így hadbírósság elé állítható. Elmondjuk neki, hogy e kapcsolatot senkinek, még a legközelebbi hozzátartozójának sem mondhatja el. Kötelessége felderíteni és jelenteni az államellenes politikai bűncselekményeket, szervezkedést, diverziót és egyebeket, és minden esetben a kapott utasításokat maradéktalanul végre kell hajtania. Jelentéseit írásban adja és azt "Péteri Zoltán" fn-el írja alá. A vele kapcsolatot tartó belügyi tisztet csak rendkívüli esetekben hívhatja telefonon, nyilvános telefonfülkéből. Felhívjuk a figyelmét, hogy magatartása nem változhat meg családja és baráti körében, mindent úgy kell végeznie, mint ezidáig. Megbeszéljük vele idejének legalizálását: közölje családjával, hogy több napig eltartott az üzemtől kapott feladat végrehajtása és hasonlóan számoljon be az üzemben is, ha kérdezik a nagykeszöi útról. Illegális kapcsolatait előttről beszéljen, hogy a Tsz-ekben milyen problémák vannak és többet ő ilyen munkát nem vállalna. Az alapos kioktatása után egy részletes t i t o k t a r t á s i nyilatkozatot veszünk fel tőle, melyben rögzítjük:

- A kapcsolat titkosságát és amennyiben ezt megszegi, milyen büntetéseket von maga után cselekedete.
- Feladata: az illegális munka felderítése, államellenes bűncselekmény, szervezkedés, diverzió, szabotázs minden esetben való jelentése írásban.
- Nem változtathatja meg magatartását családi és baráti köre előtt.
- Jelentéseit írásban adja "Péteri Zoltán" aláírással.
- Az utasításokat maradéktalanul végrehajtja és a találkozókon minden esetben pontosan megjelenik.

A nyilatkozat megírása után felderítő jellegű feladatot n r n em kap. Utasításba adjuk, hogy mindent úgy csináljon, mint eddig és a történet eseményekről számoljon be. Az első találkozó helye: Tökölly úti Sportvendéglő. Az időt a helyzetnek megfelelően állapítjuk meg. Biztosító találkozó ideje és helye, ugyan azon idő és hely, másnap.

Nevezett személyt a ciszteri vonal realizálásakor a róla kapott jogi véleményezés alapján őrizetbe vesszük, a mozgalom többi vezetőjével együtt. Ellene is lefolytatjuk a vizsgálatot, valamint a bírói eljárást. Börtönbüntetésének idejét megrövidítjük abban az esetben, ha a rábízott feladatokat, amikor még szabadlábban van jól végrehajtja, valamint a vizsgálati fogságának ideje alatt, mint fogdaügynök jól dolgozik. Ezzel az intézkedésünkkel nevezett ki tudjuk vonni az ügyből minden gyanú nélkül és ugyanakkor múltjáért és tevékenységéért is megkapja büntetését.

Abban az esetben, ha szervezés után áruló lesz, tovább tartjuk vele a kapcsolatot, nem sejtjük vele, hogy tudunk árulásáról, felderítő jellegű feladatot nem kap, csupán arról íratjuk rendszeresen, amely kérdésekre vallomást tett és a ciszteri vonal realizálását vele kezdjük.

Amennyiben nem vállalja a velünk való együttműködést, illetve konoksága, valamint őszintétlensége végett álltunk szervezésétől, ebben az esetben a birtokunkban lévő dokumentumok és jogi véleményezés alapján vizsgálati fogságba tartjuk a regnumi ügyvel kapcsolatban, mivel K. I.-vel együtt tevékenykedett. Ennek alapján az illegációban résztvevők tudni fogják, hogy K. I. miatt kerültek őrizetbe. Vizsgálati fogsága idején ciszteri illegális munkára tervszerűen kihallgatjuk, mely kezdete lesz a vonal realizálásának.

Beszervezése után ellenőrizzük "Polgárdi", "Szabó" fn. ügynökökön keresztül, valamint a III/e módszer alapján. Az ügynökség részére külön feladattervet dolgozunk ki.

A fentiek alapján kérem engedélyezni nevezett szervezését a "Fekete Hollók" fn. ügyben.

Zalai Emil r. szds.
alosztályvezető

Simon József
r. fhdgy.

Engedélyezem:

Hollós Ervin r. alezredes.
osztályvezető

ÁBTL 3.1.5. O-11802/6 "Fekete Hollók" 301-304. o.

Címkek:

BM ^[2]

Fekete Hollók ^[3]

belügyminisztérium ^[4]

ügynök ^[5]

beszervezés ^[6]

Kiadás: 4. évfolyam (2004) 3. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/vendegsegeben_az_allambiztonsagnal.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/vendegsegeben_az_allambiztonsagnal.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/bm>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/fekete-hollok>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/belugyminisztarium>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/ugynok>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/beszervezes>